

POLITIHØGSKOLEN

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep
0031 OSLO

NORWEGIAN POLICE UNIVERSITY COLLEGE

Deres referanse:

Vår referanse:
2017/08084-3 008

Sted, Dato
Oslo, 31.10.2017

HØRINGSSVAR - FORSLAG OM ENDRING I STRAFFELOVENS REGLER OM FORVARING

Politihøgskolen viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 8. september 2017. Politidirektoratet har i e-post 11. oktober bedt om at høringssvaret sendes via dem. Vi får derfor ikke avgitt høringsuttalelsen digitalt på regjeringen.no slik departementet har anmodet om. Nedenfor følger Politihøgskolens vurdering av forslagene.

1. Bør grunnvilkåret for prøveløslatelse fra forvaring endres?

Generelt er det grunn til å tenke nøye gjennom begrunnelsen og behovet dersom man vil gjennomføre lovendringer som fører til et forhøyet straffenivå. Er det tvil om behovet, kan det være grunn til å være tilbakeholden med endringer. Spørsmålet i den konkrete høringsaken som er forelagt oss, er derfor om det er tilstrekkelig grunn til å skjerpe vilkårene for prøveløslatelse fra forvaring.

Når man vurderer reaksjonsspørsmål innen strafferetten, oppstår spørsmålet om proporsjonalitet i to sammenhenger: For det første kan man tale om proporsjonalitet isolert sett: Hva er rimelig straff for denne straffbare handlingen av denne gjerningspersonen? Dette spørsmålet kan ikke løsrives fra et spørsmål om systematisk proporsjonalitet: Gitt det straffenivået vi har for tilsvarende straffbare handlinger, hva er en riktig reaksjon i dette tilfellet? Det finnes ikke fasitsvar på slike spørsmål, men det er et viktig formål med straffen at løsningen i en konkret sak lar seg forsvare når man sammenligner med tilsvarende saker. (En annen sak er at det kan være uenighet i den konkrete saken hvilke saker man skal sammenligne med, om det skiller relevante momenter mellom den konkrete saken og andre saker m.v.) Dette hensynet til konsekvens i rettssystemet kan i og for seg forankres i prevensjonsteoriene, men det må ligge i bunnen av et strafferettssystem uansett hvordan man prinsipielt begrunner straffen.

Når straff er utmålt, skal den sones. Hensynet til konsekvens i rettssystemet gjør seg også gjeldende når man vurderer regler knyttet til straffegjennomføringen.

Slik Politihøgskolen ser det, er det vanskelig å harmonere forvaringsordningens overordnede formål med at en lovbrøyer som er dømt til forvaring, skal ha lettere for å bli prøveløslatt enn en lovbrøyer som er dømt til fengsel for et tilsvarende lovbrudd. Den viktigste forskjellen er at den reelle soningslengden dermed kan bli større for den lovbrøyeren som er dømt til fengsel enn den som er dømt til forvaring. Men vi nevner at løslatelsestidspunktet i disse sakene også

POLITIHØGSKOLEN

Pb.5027 Majorstuen, 0301 Oslo
Slemdalsveien 5
Tlf: 23 19 99 00 /Faks: 23 19 99 01
Org. nr: 974 761 017 / Giro: 7694.05.08335
www.phs.no /postmottak@phs.no

Avdeling Bodø

Pb. 6004, 8002 Bodø
Universitetsalleen 1
Tlf: 23 19 99 00
Faks: 75 58 80 30

Utdanningssenter Kongsvinger

Pb. 100, 2201 Kongsvinger
Motjernsvegen
Tlf: 23 19 99 00
Faks: 62 82 59 50

Justissektorens kurs- og øvingssenter Avdeling Stavern

Pb. 204, 3291 Stavern
Fredriksvern Verft
Tlf: 23 19 99 00
Faks: 33 20 61 00

vil ha betydning for lovbruterens politiattest: Både ved forvaring og ved så lang fengselsstraff faller reaksjonen som hovedregel ut av en ordinær politiattest ti år etter at den domfelte blir løslatt fra soning (politiregisterloven § 40 nr. 7 bokstavene a og b). Dermed vil den forvaringsdømte som blir løslatt tidligere enn den fengselsdømte, også tidligere kunne presentere en ren politiattest.

Politihøgskolen er derfor enig i at straffeloven endres slik at det skal foretas en bredere helhetsvurdering av om prøveløslatelse fra forvaring skal innvilges enn hva Høyesterett la til grunn i Rt. 2014 side 934.

Vi er også enige i at vurderingstemaet knyttet til nye lovbrudd ikke begrenses til fare for alvorlige lovbrudd. Men det må ha betydning hvor alvorlige lovbrudd man frykter.

Det kan være fordeler knyttet til å regne opp flere momenter i lovteksten, men det kan også gjøre regelverket stivbent. Uansett er det neppe mulig uttømmende å regne opp relevante momenter i lovteksten. Et argument for en oppregning i lovteksten er at dette kan harmonere med at prinsippene for utmåling av straff er regnet opp i straffeloven §§ 77 flg. Politihøgskolen finner ikke grunn til å ta uttrykkelig standpunkt til dette lovtekniske spørsmålet.

Departementet ber om synspunkter på om det er grunn til å fremheve betydningen av den domfeltes straffehistorikk. Når det er idømt forvaring i en sak, er det fordi domstolen har funnet det nødvendig å gi samfunnet en mulighet til å vurdere domfeltes farlighet når dommens lengstetid er sonet. Slik vi ser det, gir hensynene bak forvaring grunn til å legge vekt på domfeltes straffehistorikk når man vurderer om det er riktig å innrømme prøveløslatelse.

Det neste spørsmålet er hvilken betydning det skal ha ved vurderingen om det er mangler ved det faktiske grunnlaget. I lys av hensynet bak forvaringsordningen er vi enig med departementet i at tvil om beslutningsgrunnlaget for risikovurderingen på tidspunktet for prøveløslatelse vil kunne tilsi at prøveløslatelse ikke er å anse som sikkerhetsmessig forsvarlig. Her kan det ha betydning om domfelte har bidratt til å opplyse saken, og om kriminalomsorgen har gjort det som er mulig for å sørge for sakens fulle opplysning (forvaltningsloven § 17).

2. Vurdering av forholdet til Grunnloven § 97

Som departementet fremhever, har forvaringsdømte ikke noe ubetinget krav på prøveløslatelse. Den forventning som måtte være etablert i lys av Høyesteretts avgjørelser i 2014, kan vanskelig være så konkret at det er oppstått noen beskyttet forventning for den enkelte domfelte. Og selv i de tilfellene der det måtte være mulig å påvise dette, må de domfelte være forberedt på en slik endring i soningsforholdene.

Politihøgskolen er enig med departementet i at de foreslåtte endringene overfor domfelte som ennå ikke er prøveløslatt, ikke er i strid med Grunnloven § 97.

3. Gjeninnsetting ved brudd på fastsatte vilkår

Vi er enig i at det må følge av gjeldende rett at alvorlige eller gjentatte brudd på fastsatte vilkår gir grunnlag for gjeninnsetting selv om det ikke kan dokumenteres (ytterligere) gjentagelsesfare. Det at den domfelte bryter den tilliten som er vist ved prøveløslatelsen, tilsier at det er grunnlag for gjeninnsetting. (Derimot må terskelen for gjeninnsetting bli lavere når lovbruddene også viser en gjentagelsesfare. Politihøgskolen antar at det er

alminnelig enighet om dette utgangspunktet, men har ikke hatt anledning til noe dybdestudium av underrettspraksis.

Av prinsipielle grunner har vi atskillig sans for Riksadvokatens argumentasjon om at vilkåret bør tas inn i lovteksten. Dersom departementets argumentasjon fra høringsbrevet tas inn i proposisjonen, kan dette lett oppfattes som at det lovgis i motivene i stedet for i lovteksten. Erfaring fra diskusjonen om lovgiversignaler vedrørende straffutmåling viser at dette kan være komplisert. Hensynet til klar kommunikasjon av rettsreglene til de domfelte og samfunnet taler for at lovregelen klargjøres. Det er grunn til å tydeliggjøre dette spørsmålet for Stortinget ved at det foreslås en endring i lovteksten.

4. Fastsettelse av frist for prøveløslatelse

Departementet ber om høringsinstansenes syn på om kriminalomsorgen ved prøveløslatelse skal kunne fastsette fristen for når prøveløslatelse skal skje, eventuelt om retten skal fastsette fristen (som i dag), men med adgang for kriminalomsorgen til å forlenge fristen når særlige grunner foreligger. Politihøgskolen er enig i at reglene bør endres. Begge varianter departementet peker på, har sine fordeler. Vi heller til at det er prinsipielt riktig at retten fastsetter en frist, som kriminalomsorgen kan forlenge hvis det foreligger særlige grunner til det.

Et praktisk viktig spørsmål er hvilken prøvingsrett domstolene og Sivilombudsmannen skal ha vedrørende spørsmålet om det er tilstrekkelig grunn til å forlenge fristen. Utgangspunktet bør antagelig være at det er et fengselsfaglig skjønn om rammene for prøveløslatelse er forsvarlige. Men kriminalomsorgen må ved forlengelse kunne dokumentere at den har gjort det som er mulig for å etablere et forsvarlig opplegg for prøveløslatelse. Spørsmålet om prøvingsintensiteten og om konsekvensene av at retten finner at det ikke er særlig grunn til å forlenge fristen, bør omtales i forarbeidene.

5. Adgangen til å fastsette felles forvaringsstraff

Politihøgskolen er enig i forslaget.

6. Varigheten av prøveløslatelser fra forvaring

Politihøgskolen er enig i forslaget. Det vil være uheldig om man av formelle grunner må gjeninnsette en domfelt til forvaring i anstalt hvis det kriminalomsorgsfaglig er tilstrekkelig å forlenge prøvetiden.

Med hilsen

Nina Skarpenes

Rektor/sjef Politihøgskolen

Jorunn Lindholt

Seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Saksbehandler:

Førsteamanuensis Morten Holmboe, telefon: 23 19 99 72